

LEONARD ETEL

prof. dr hab.

kierownik Katedry Prawa Podatkowego

Dziekan Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku

Rzeczpospolita Polska

Przyznawanie ulg w spłacie zobowiązań podatkowych przedsiębiorcom w trudnej sytuacji ekonomicznej

I

Do niedawna w Polsce jedynym kryterium decydującym o przyznaniu ulgi w spłacie zobowiązań podatkowych było wykazanie, że podatnik jest w tragicznej sytuacji finansowej, co uzasadniało ustawowe przesłanie udzielenia tejże ulgi. Przyzwyczyły się do tego organy podatkowe, które udzielały ulg w spłacie podatków, przede wszystkim w oparciu o zbadaną sytuację finansową podatnika. Kiedy ta sytuacja była zła, uzasadniało to zaistnienie „ważnego interesu podatnika”, które to kryterium decydowało i nadal decyduje o przyznaniu wspomnianych ulg na podstawie Ordynacji podatkowej. Sytuacja ta radykalnie zmieniła się po wejściu Polski do UE. Przyznając ulgę w spłacie zobowiązań podatkowych przedsiębiorcom, organ podatkowy, w większości przypadków, udziela im pomocy publicznej. Udzielanie ulg w spłacie podatków jest, co do zasady, traktowane jako jedna z form pomocy udzielanej przez państwo lub samorząd przedsiębiorcom. Pomoc taka jest dopuszczalna tylko w ściśle określonych sytuacjach, wynikających z obowiązującego na terytorium Polski prawodawstwa Wspólnoty Europejskiej oraz polskich unormowań¹. Zasady dopuszczalności udzielania pomocy określone są przede wszystkim w art. 36, art. 73 oraz art. 86-89 i art. 296 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (TWE).

Celem referatu jest przedstawienie zasad umarzania, odraczania i rozkładania na raty zobowiązań podatkowych przedsiębiorców, którzy znajdują się w trudnej sytuacji ekonomicznej. Udzielanie tej kategorii przedsiębiorców ww. ulg w spłacie zobowiązań jest bardzo mocno ograniczone wspomnianymi wyżej przepisami wspólnotowymi, regulującymi dopuszczalność pomocy publicznej. W zasadzie jedynym rodzajem pomocy, o którą mogą się ubiegać ci przedsiębiorcy, jest pomoc na ratowanie i restrukturyzację. Ze stosowaniem tego rodzaju pomocy w praktyce wiąże się szereg problemów, które zostały zidentyfikowane w trakcie badań realizowanych w Katedrze Prawa Podatkowego i Katedrze Prawa Gospodarczego Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku. Są one przedmiotem niniejszej publikacji.

1 Pelen wykaz obowiązujących aktów regulujących zasady udzielania pomocy publicznej jest podany na stronie internetowej Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – <http://www.uokik.gov.pl>

II

Przepisy regulujące zasady udzielania pomocy publicznej, w tym w formie ulg w spłacie zobowiązań podatkowych są w Polsce stosowane w całej rozciągłości od 1 maja 2004 r., tj. od wejścia Polski do UE. Są w związku z tym nowością, zarówno dla organów podatkowych jak i podatników.

Podatnicy – o czym już była mowa – w dalszym ciągu uzasadniają wnioski o przyznanie ulg ważnym interesem podatnika, wskazując na ich trudną sytuację ekonomiczną. Sądzą, że tylko wykazanie tragicznej sytuacji firmy, może przekonać organ podatkowy o udzieleniu ulgi. Nie może to dziwić, gdy weźmiemy pod uwagę, że w Polsce to właśnie kryterium uzasadniało przyznanie ulg przez dziesiątki lat. Podatnicy dalej się na nie powołują, chociaż diametralnie zmieniły się przepisy regulujące dopuszczalność zastosowania ulgi podatkowej. Świadczy to o tym, że podatnicy nie znają przepisów regulujących pomoc publiczną, które w zasadzie zakazują udzielania podatnikom w takiej sytuacji innej pomocy niż pomoc na ratowanie i restrukturyzację, co jest przedmiotem dalszych rozważań. Uwaga ta dotyczy przede wszystkim małych i średnich przedsiębiorców nie korzystających z obsługi prawnej dużych, międzynarodowych firm prawniczych. Firmy te doskonale znają regulacje dotyczące dopuszczalności pomocy publicznej, ponieważ są one stosowane od powstania Wspólnego Rynku. Obserwacja praktyki pozwala jednak zauważyć, że trudności z zachowaniem rygorów dopuszczalnej pomocy publicznej mają w Polsce także duże przedsiębiorstwa (stocznie, kopalnie) wobec których toczą się obecnie postępowania dotyczące zwrotu nielegalnie uzyskanej pomocy publicznej. Generalnie rzecz ujmując można stwierdzić, że przedsiębiorcy w Polsce nie znają unormowań z zakresu pomocy publicznej.

Nie lepiej jest z tą znajomością wśród pracowników organów podatkowych. Zjawiskiem, które dominuje przy rozpatrywaniu spraw dotyczących udzielenia ulg przedsiębiorcom jest stosownie jedynie przepisów regulujących tzw. pomoc de minimis. Jest to stosunkowo prosta forma udzielenia pomocy, przede wszystkim z uwagi na to, że organ podatkowy nie musi badać na jaki cel przedsiębiorca przeznaczy uzyskane wsparcie (np. z tytułu umorzenia podatku). Niemniej i przy udzielaniu pomocy de minimis na organach podatkowych ciąży obowiązek ustalenia czy spełnione są kryteria dopuszczalności zastosowania ulgi w tej formie. Przede wszystkim należy zbadać czy pomoc de minimis i inna uzyskana na ten sam cel (pokrycie tych samych kosztów kwalifikowanych) nie przekracza pewnej kwoty (dopuszczalnej intensywności pomocy de minimis w roku uzyskania pomocy i dwóch poprzednich latach). Dokonuję się tego na podstawie przedstawionych przez podatnika zaświadczeń o pomocy de minimis wcześniej uzyskanych lub – jest to nowość – jego oświadczenia – o wielkości uzyskanej pomocy. Organ podatkowy w ramach prowadzonego postępowania musi także stwierdzić, że podatnik nie znajduje się we wspomnianej już trudnej sytuacji ekonomicznej. Nie wystarczy przy tym, co praktykują organy podatkowe, pobranie od podatnika oświadczenia, że w takiej sytuacji nie jest. Konieczność ustalenia tych okoliczności nie jest zbyt łatwe, co skutecznie zniechęca organy do udzielenia pomocy. Jednakże udzielanie ulg w formie pomocy de minimis jest dosyć powszechne w praktyce organów podatkowych. Inne wskazane

w ordynacji cele, na realizację których może być udzielona ulga podatkowa zgodnie z przepisami regulującymi pomoc publiczną, nie są w tej praktyce wykorzystywane albo jedynie w sporadycznych przypadkach.

Organy podatkowe, co potwierdziły badania, „unikają” udzielania pomocy publicznej w formie ulg uznaniowych. Owe „unikanie” przybiera różną postać.

Przede wszystkim dają się przy tym zauważyć „symulowanie” przez nich działań mających na celu wykazanie, że w danej sprawie przepisy regulujące pomoc publiczną były analizowane. Prowadzone badania pozwoliły wskazać na typowe przejawy takich działań.

Najprostszy sposób jest związany z uznaniowością decyzji w sprawie ulgi podatkowej. Organ podatkowy w sytuacji gdy podatnik wnosi o udzielenie pomocy w ramach innej pomocy niż de minimis odmawia jej udzielenia wskazując, że nie są spełnione kryteria jej przyznania, wynikające z ordynacji podatkowej. Nie ma ulg, a więc nie ma pomocy, a przez to nie trzeba stosować przepisów regulujących pomoc.

Drugi sposób polega na żądaniu przez organ od podatnika przedstawiania, brakujących we wniosku o umorzenie informacji, zaświadczeń i oświadczeń, pod rygorem pozostawienia wniosku bez rozpatrzenia. Podatnik – słabo zorientowany – nie wie o co prosi go organ podatkowy² i nie dostarcza tych informacji. Skutkuje to wydaniem postanowienia o pozostawieniu sprawy bez rozpatrzenia. Nie jest to przy tym wyłącznie „wina” organu podatkowego i jego złe nastawienie do podatnika. Udzielenie ulgi podatkowej przedsiębiorcy możliwe jest tylko wówczas, gdy organ podatkowy ustali dopuszczalność takiej pomocy, a to wymaga ustalenia m.in. wielkości pomocy już uzyskanej i innych informacji, które musi dostarczyć podatnik.

Kolejny sposób unikania stosowania przepisów regulujących pomoc publiczną związany jest z pojęciem tzw. przedsiębiorcy „lokalnego”. Udzielanie ulg w spłacie zobowiązań niewielkim przedsiębiorcom, działającym jedynie na rynku lokalnym (szewc, fotograf, szklarz, taksówkarz itp.), nie stanowi pomocy publicznej. W związku z tym organ może wydać decyzję bez konieczności jej analizowania pod kątem dopuszczalności publicznej. Skłania do pracowników organu podatkowego do rozszerzania pojęcia „przedsiębiorca lokalny” na podmioty gospodarcze nie mieszczące się w tej kategorii. Odbywa się to czasami na zasadzie nakłonienia przedsiębiorcy aby oświadczył we wniosku o udzielenie ulgi, że nie prowadzi działalności na rynkach europejskich i jest przedsiębiorcą działającym jedynie na rynku lokalnym. Jest to oczywisty przykład co najmniej „naginania” prawa, co nie powinno mieć miejsca w działalności organów administracji publicznej.

Typowy tryb postępowania organów podatkowych prowadzących do uniknięcia przy stosowaniu ulg uznaniowych przepisów regulujących dopuszczalność pomocy publicznej jest związany z tzw. trudną sytuacją ekonomiczną przedsiębiorcy. Jej wykazanie skutkuje tym, że organ podatkowy może wydać decyzję odmawiającą udzielenia ulgi, gdy podatnik wnosi ją w ramach pomocy de minimis albo też

2 Np. organ podatkowy żąda informacji o wielkości pomocy brutto na te same koszty kwalifikowane otrzymanej w roku złożenia wniosku i 2 poprzednich lat, co wynika z przepisów, ale dla podatnika jest trudne do zrozumienia.

uwolniony jest od prowadzenia postępowania w sprawie do momentu sporządzenia przez podatnika planu restrukturyzacji, uzyskania opinii Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK) i akceptacji Komisji Europejskiej. Ten tryb postępowania uwalnia organ podatkowy od badania zgodności wnioskowanej ulgi z regułami pomocy publicznej. Odpowiada bowiem za to Prezes UOKiK i Komisja Europejska.

Kryteria wskazujące na to, że podatnik znalazł się w trudnej sytuacji ekonomicznej, zostały określone w Wytycznych wspólnotowych, dotyczących pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji (Dz. Urz. UE C 244 z 1.10.2004). W pkt 9-11 powołanego dokumentu określone są symptomy wskazujące na trudną sytuację ekonomiczną. Generalnie rzecz ujmując w takiej sytuacji znajduje się przedsiębiorca, który nie jest w stanie z własnych środków lub środków zewnętrznych (które może uzyskać) pokryć strat przedsiębiorstwa, co prowadzi do jego likwidacji. Zjawiskami wskazującymi na trudną sytuację są m.in. rosnące straty, malejący obrót, zwiększenie zapasów, nadwyżki produkcji, rosnące zadłużenie itp³.

Jeżeli podatnik sam wskaże we wniosku, że znajduje się w trudnej sytuacji ekonomicznej, organ podatkowy powinien ustalić czy trudności te mają charakter trwały lub strukturalny. Tylko takie bowiem uzasadniają odmowę udzielenia jakiegokolwiek innej pomocy niż na ratowanie i restrukturyzację. Podatnik znajdujący się w trudnej sytuacji ekonomicznej nie może otrzymać ulgi podatkowej w ramach pomocy de minimis, o co w praktyce bardzo często wnioskuje. Jedynie w przypadku stwierdzenia, że analizowane „trudności” mają charakter przejściowy, incydentalny, istnieje możliwość przyznania ulgi w ramach pomocy de minimis⁴. Tak więc podatnik, który występuje np. o umorzenie zaległości podatkowych na zasadach pomocy de minimis, powołując się na swoją trudną sytuację ekonomiczną, z góry skazany jest na niepowodzenie. Organy podatkowe takiej pomocy nie mogą udzielić nawet wówczas, gdy spełnione są inne warunki umorzenia zaległości. W takiej sytuacji wydają decyzję odmawiającą umorzenia, powołując się na określone w rozporządzeniu Komisji WE nr 1998/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r., w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu do pomocy de minimis (Dz. Urz. UE L 379 z 28 grudnia 2006 r.) warunki jej udzielania. Polski podatnik otrzymujący decyzję, z której wynika, że nie może mu być umorzony podatek dlatego, że jego sytuacja ekonomiczna jest zła, niewiele z tego rozumie i w zasadzie na tym sprawa się kończy. Od takich decyzji jest mało odwołań, a jeżeli są, to organ odwoławczy utrzymuje decyzje w mocy, ponieważ już z samego wniosku podatnika i podniesionych przez niego argumentów wynika, że nie może on otrzymać innej pomocy niż restrukturyzacyjna. O tym fakcie niekiedy podatnik jest informowany w uzasadnieniu decyzji odmawiającej udzielenia ulgi.

Jaki jest zatem tryb uzyskania np. umorzenia podatku w ramach pomocy na ratowanie i restrukturyzację? Już na wstępie należy stwierdzić, że jest on niezmiernie zawiły i trudny do przebrnięcia, zwłaszcza samodzielnie przez mało zorientowane-

3 Szerzej R. Zenc, Reforma zasad udzielania pomocy publicznej, „Przegląd Podatków Lokalnych i Finansów Samorządowych” 2007, nr 2.

4 R. Fudalewski, Pomoc *de minimis* dla podmiotów w trudnej sytuacji, „Prawo pomocy publicznej” 2007, nr 4.

go podatnika. I nie wynika to z nadmiernej złożoności regulacji prawnych, ale z powodu ich niestabilności. Mam tu na myśli przede wszystkim przepisy polskie, które regulują udzielanie ulg podatkowych w ramach omawianej pomocy.

Warto jest zwrócić uwagę na ewolucję tych przepisów, bo jest ona bardzo charakterystyczna dla większości polskich, tzw. ogólnopolskich programów pomocowych. Z założenia mają one ułatwiać podatnikowi polskiemu uzyskanie pomocy publicznej z uwagi na to, że akty na podstawie której jest ona uzyskiwana nie muszą być notyfikowane do Komisji Europejskiej. Decyzja przyznająca ulgę w spłacie zobowiązania w oparciu o warunki wynikające z takiego programu nie musi być w większości przypadków nigdzie przesyłana; może być samodzielnie podjęta przez organ podatkowy. Programy te jednak ukazują się z dużym opóźnieniem i są bardzo często zmieniane, co dotyczy nie tylko pomocy na restrukturyzację, ale np. rozporządzeń w sprawie wyłączeń blokowych (grupowych), przewidujących pomoc małym i średnim przedsiębiorstwom na zatrudnienie, szkolenia itp. Niestabilność tych przepisów, a przez to bardzo krótki okres obowiązywania, skutkuje tym, że są one mało znane i prawie nie stosowane. Potwierdza to „historia” rozporządzenia w sprawie pomocy na restrukturyzację.

W dniu 11 września 2007 r. ukazało się rozporządzenie Rady Ministrów 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków udzielania niektórych ulg w spłacie zobowiązań podatkowych, stanowiących pomoc publiczną na restrukturyzację (Dz.U. Nr 179, poz. 1266). Projekt tego rozporządzenia został zaakceptowany przez Komisję Europejską i po uchwaleniu przez Radę Ministrów zaczął obowiązywać jako ogólnopolski program pomocowy, o którym mowa w art. 67b § 5 Ordynacji podatkowej. W rozporządzeniu tym określone zostały warunki, jakie musi spełnić podatnik, aby można mu było przyznać ulgę w spłacie zobowiązań w ramach tej pomocy. Organ podatkowy dla małych i średnich przedsiębiorców mógł udzielić ulgi, o ile podatnik spełniał warunki z rozporządzenia i przemawiał za tym ważny interes podatnika lub interes publiczny. Krótko mówiąc to organ podatkowy w oparciu o ordynację podatkową i wskazane rozporządzenie Rady Ministrów mógł samodzielnie przeprowadzić postępowanie i wydać decyzję przyznającą ulgę w odniesieniu do tych kategorii przedsiębiorców. Decyzja ta nie podlegała notyfikacji Komisji Europejskiej i nie wymagała przesyłania jej do Prezesa UOKiK. Podatnik mógł więc zapoznać się z wymogami rozporządzenia, złożyć wniosek do organu podatkowego i uzyskać ulgę bez konieczności uzyskiwania akceptacji jego poczynań przez inne organy niż urząd skarbowy albo gminny organ podatkowy. Rozporządzenie to jednak obowiązywało jedynie do końca 2007 roku, czyli ok. 3 miesiące. W efekcie podatnicy nie byli w stanie w ciągu tak krótkiego czasu sporządzić planu restrukturyzacyjnego, uzyskać opinii innych organów i spełnić inne warunki, określone w tym rozporządzeniu. Rozporządzenie było martwym przepisem.

Prawie rok po upływie terminu, w którym możliwe było uzyskanie pomocy na podstawie powołanego wyżej rozporządzenia, poczynając od 18 grudnia 2008 r. przedłużono jego obowiązywanie do dnia 9 października 2009 r.⁵ Nie ma miejsca

5 Zob. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 grudnia 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków udzielania niektórych ulg w spłacie zobowiązań podatkowych stanowiących pomoc publiczną na

i czasu na przedstawianie przyczyn takiego trybu przywrócenia do życia rozporządzenia, które przestało już obowiązywać⁶. Nie trzeba uzasadniać, że podatnicy są całkowicie zdezorientowani takim sposobem „pojawiania się i znikania” aktu normującego warunki pomocy na restrukturyzację. Zainteresowani podatnicy mogą nie zauważyć reaktywacji tego aktu i nie zdążyć skorzystać z pomocy na jego podstawie do 9 października 2009 r. Co wówczas?

Brak rozporządzeń Rady Ministrów regulujących pomoc na restrukturyzację skutkuje tym, że podatnik ubiegający się o udzielenie ulgi w spłacie zobowiązań podatkowych, w ramach pomocy na restrukturyzację pozytywną, decyzję organu podatkowego może otrzymać na podstawie przepisów wspólnotowych, regulujących ten rodzaj pomocy. Podstawą do ubiegania się o nią są powołane już Wytyczne dotyczące pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji ekonomicznej (Dz. Urz. UE C 244 z 1 października 2004 r.). Tryb jej uzyskania – określony jako postępowanie notyfikacyjne – uregulowany jest natomiast w ustawie o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej⁷. Chcąc uzyskać tę pomoc, podatnik musi przygotować m.in. plan restrukturyzacji, w którym powinny się znaleźć określone elementy⁸ oraz uzyskać opinie organu udzielającego pomocy (organu podatkowego) o możliwości jej udzielenia na zasadach określonych w tym planie. W opinii organ podatkowy stwierdza, że są (bądź nie) spełnione kryteria udzielenia ulgi na dzień wydania opinii. Jeżeli plan restrukturyzacji przewiduje uzyskanie pomocy na restrukturyzację również od innych podmiotów (np. gminnego organu podatkowego lub zakładu ubezpieczeń) przedsiębiorca dołącza do wniosku opinie tych organów. Następnie dokumenty te wraz z wnioskiem oraz informacjami, o których mowa w art. 13 ust. 2 i 3 ustawy o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej, podatnik powinien złożyć do Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w celu uzyskania jego opinii co do zgodności projektowanej pomocy ze Wspólnym Rynkiem. Prezes UOKiK – w terminie 60 dni – wydaje opinię i przekazuje ją podatnikowi i organowi podatkowemu. Po wydaniu opinii Prezes UOKiK, za pośrednictwem Stałego Przedstawiciela RP przy UE w Brukseli dokonuje notyfikacji planu restrukturyzacji do Komisji Europejskiej. W przypadku wydania negatywnej opinii podatnik w ciągu 14 dni może wystąpić do Prezesa UOKiK o dokonanie notyfikacji tego planu. Akceptacja projektu planu restrukturyzacji przez Komisję umożliwia jego realizację, co sprawdza się do możliwości udzielenia ulg w spłacie zobowiązań podatkowych. Postępowanie notyfikacyjne w praktyce jest długotrwałe (ok. 2 lat), co w wielu przypadkach skutkuje tym, że podatnicy nie są w stanie utrzymać firm w tym czasie i je likwidują.

restrukturyzację (Dz.U. Nr 223, poz. 1467).

- 6 Zob. M. Łyczek, Przedłużenie okresu obowiązywania programu pomocowego na restrukturyzację, „Prawo pomocy publicznej” 2009, nr 1.
- 7 Ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz.U. z 2007 r. Nr 59, poz. 404).
- 8 Plan restrukturyzacyjny dołączany do wniosku o udzielenie ulgi podatkowej – zgodnie z § 10 ust. 1 powołanego rozporządzenia Rady Ministrów – powinien zawierać elementy określone w części III.8.B pkt 2.2 i części III.8.A pkt 2 załącznika I do rozporządzenia Komisji (WE) Nr 794/2004 z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 659/1999 ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. 93 Traktatu WE.

Jak widać procedura notyfikacyjna jest stosunkowo skomplikowana i czasochłonna. W tym kontekście pozytywnie należy ocenić wydanie przez Radę Ministrów rozporządzenia zawierającego zasady udzielania podatkowych ulg uznaniowych w ramach pomocy na restrukturyzację. Mali i średni przedsiębiorcy mogą uzyskać taką pomoc bez konieczności notyfikowania decyzji o jej przyznaniu do Komisji, co znakomicie upraszcza i przyspiesza tryb uzyskania ulgi podatkowej. Żalować należy, że sposób wprowadzenia w życie tego rozporządzenia w zasadzie zniweczył wskazane wyżej pozytywne aspekty uregulowania tej formy pomocy w polskich przepisach.

Kończąc rozważania dotyczące udzielania ulg w spłacie zobowiązań podatkowych, podatnikom znajdującym się w trudnej sytuacji ekonomicznej należy zasygnalizować – w tym aspekcie – problem polskiego rolnictwa. Stosowanie przepisów pomocowych w odniesieniu rolnictwa w Polsce stanowi duży problem z uwagi na rozdrobnienie gospodarstw rolnych, a przez to ich dużą ilość. Są to z reguły niewielkie gospodarstwa rodzinne, o bardzo niskiej dochodowości, co rzutuje koniecznością stosowania wobec tych osób ulg w spłacie zobowiązań. W zasadzie każdy wniosek rolnika o udzielenie pomocy jest oparty o trudną sytuację ekonomiczną. Rolnik niebędący w trudnej sytuacji ekonomicznej – jak pokazuje praktyka – nie wnosi o udzielenie ulgi. Z założenia więc rolnikom nie może być przyznana inna pomoc niż na restrukturyzację. Drobni rolnicy nie są w stanie i nie chcą sporządzać planów restrukturyzacyjnych, a jednocześnie ich sytuacja materialna nie pozwala na uiszczenie podatku. Co w takiej sytuacji robią gminne organy podatkowe? Wydają decyzje pozytywne, na takich samych zasadach, jak robiły to wcześniej. Większość decyzji wydawanych przez gminne organy podatkowe nie uwzględnia przepisów regulujących dopuszczalność udzielania pomocy. Wśród pracowników organów podatkowych panuje przekonanie o tym, że orany monitorujące i nadzorujące udzielanie pomocy w rolnictwie, a przede wszystkim Komisja Europejska, nie zwróci uwagi na niewielki kwoty udzielonych umorzeń podatkowych. W niektórych przypadkach uzasadnieniem do niestosowania przepisów regulujących udzielanie pomocy jest traktowanie rolników jako produkujących wyłącznie na własne potrzeby, co wyklucza ich z kręgu przedsiębiorców, a zatem beneficjentów pomocy publicznej. Organy podatkowe „podpowiadają” rolnikowi, aby we wniosku o umorzenie zaległości oświadczył, że nie sprzedaje wytworzonych produktów rolnych, a jedynie zużywa je na potrzeby własne. Taki tryb postępowania naraża organy podatkowe na zarzut niewyjaśnienia wszystkich istotnych okoliczności sprawy i w efekcie udzielenie pomocy nielegalnie. W takiej sytuacji rolnicy byliby zobowiązani do zwrotu pomocy wraz z oprocentowaniem. Nie jest to przy tym nierealne, chociażby z uwagi na wszczęte przez Komisję Europejską postępowanie dotyczące zwrotu części dopłat bezpośrednich do gruntów gospodarstw rolnych z uwagi na niespełnienie wszystkich warunków ich stosowania. Roszczenia Komisji z tego tytułu sięgają 500 mln zł, na co składa się duża ilość stosunkowo niskich kwot tychże dopłat.

Problemu udzielania ulg w spłacie zobowiązań przez rolników nie można zatem bagatelizować i traktować jako nieistniejącego. Według mnie rozwiązaniem tego problemu byłoby sporządzenie przez Radę Ministrów ogólnopolskiego programu pomocowego w tym zakresie, co umożliwiłoby gminnym organom podatkowym

udzielanie tych ulg rolnikom – właścicielom gospodarstw rodzinnych. Nie ma co liczyć na reaktywowanie wyłączenia działalności rolniczej spod rygorów przepisów regulujących pomoc publiczną. Nie jest to tylko polski problem i takie wyłączenie nie zyskałoby aprobaty innych państw.

W konkluzji należy stwierdzić, że obecnie organy podatkowe i podatnicy mają duże problemy ze stosowaniem przepisów regulujących udzielanie ulg podatkowych w zgodzie z wymogami dopuszczalnej pomocy publicznej. Wynika to w dużej mierze z braku doświadczenia w stosowaniu tych przepisów i ich niestabilności. Nie jest to nic nowego, z uwagi na to, że zawsze nowo wprowadzone regulacje wywoływały tego typu problemy. Chcąc je minimalizować, należy poszerzyć zakres i ustabilizować krajowe przepisy regulując pomoc oraz szkolić organy podatkowe i podatników. Za parę lat większość zasygnalizowanych problemów przestanie istnieć.

Annotation

Until quite recently the only one criterion for granting reliefs in payment of tax commitments in Poland there was proving that the taxpayer found himself in extremely bad financial condition. That situation has radically changed after Polish accession to the European Union. Granting the relief in payment of tax commitments, the tax authority in most cases gives to taxpayers a public aid. Such aid is only acceptable in strictly defined situations which are regulated by Community law, binding at territory of Poland as well as polish legislation.

The aim of the paper is to introduce rules on annulment, deferment and paying in installments of tax commitments of entrepreneurs in poor economic situation. Granting mentioned reliefs in payment of tax commitments to entrepreneurs of that category is strongly limited by Community legislation.